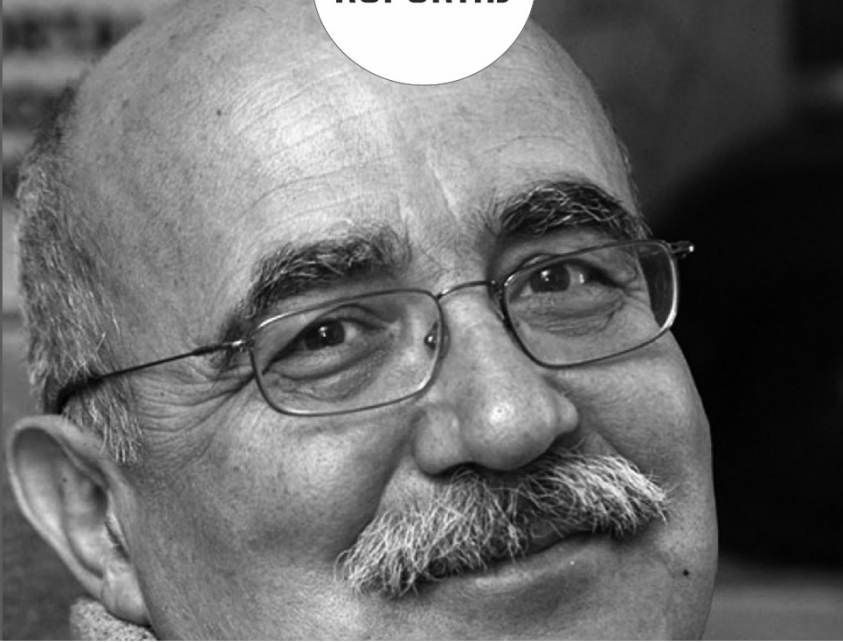

AHMET İNAM

“Gülmekten, eğlenmekten
neden korkacağız ki!”

RÖPORTAJ

EĞLENCENİN FELSEFESİ

TRTakademi: *Medyada var olmayan hiçbir şeyin gerçek sayılmadığı bir imajlar çağında yaşıyoruz. Medyada görünür olmadan ya da onun yarattığı imajlardan ayrıksı bir varoluş mümkün müdür?*

Ahmet İnam: Böyle bir imkân var fakat bu imkânı gerçekleştirmek zor. Çünkü medya veya sosyal medya dediğimiz yalnız televizyon, gazete değil de Facebook, Twitter veya daha başka ortaklaşa görünme kanalları var. Çağımız insanı görünüyor, olmuyor. Oysa neyseniz öyle olarak yaşamak lazım. Oysa bugün neyseniz başka türlü görünerek oluyorsunuz. Görünmekle olmak arasında bir uçurum var. Birçok insan görünerek yaşıyor. Görünmeyi de okulda öğreniyoruz veya nasıl görünürsen seni işe alırlar? Nasıl görünürsen sevdiğin kıza bir aşk yaşayabilirsin? Nasıl görünürsen bir cemaate mensup olabilirsin? Nasıl görünürsen para kazanabilirsin? Mevlana'ya atfedilen sözde olduğu gibi görünmekle olmanın kavuşması lazım. İnsanın olduğu gibi ortaya çıkması lazım. Ama insanın olması ile görünmesi arasındaki uçurum çağımızın çok acı uçurumlarından biridir. Bunu aşmaya çalışan insanlar vardır ancak bu insanlara erişebilmek zor. Çünkü böyle insanlar ortaklıklarda çok görünen, popüler olmuş insanlar değildir. Belki de hâlâ öyle insanlar olduğu için dünyamız dönmeye devam ediyor. Ama eğer bu gezegenin geleceği olacaksa olduğu gibi görünen, görüldüğü gibi olan insanların sayısının artması ve dünyanın yaşanabilecek bir mekân, bir yuva olabilmesi için ne ise öyle olabilmeyi başarabilen insanlar olduğu takdirde yeryüzünde hayat o zaman daha başka türlü olabilecek. O zaman insanlar daha başka türlü olabilecek, inanç sistemleri daha başka türlü olabilecek, insanlar mana âlemini daha güçlü, daha riyasız, çıkarsız inşa edebilecekler. Olduğu gibi görünmek elbette zordur; ama insan olmak da zordur. CeHD ister, gayret ister, emek ister. Biz bu dünyaya insan olmak için geldik, görünmek için değil.

TRTakademi: *İnsanın kendini gerçekleştirme konusunda çağımızın sunduğu kendini gerçekleştirmiş model tipler var. Özellikle eğlence dünyasındaki bu imajlara rağmen insanın kendini gerçekleştirme ne kadar mümkün?*

Ahmet İnam: İmaj bağımlılığı yaşamaya başladığınız anda teknolojiyle büyük bir bağımlılık yaşıyorsunuz. Kendimize seçtiğimiz örnekler, sosyolojik tabirle rol modellerimiz maalesef ortalıkta görünen ve kapitalist dünyanın pazarladığı, aslında olmasıyla görünmesi arasında uçurum olan insanların öne çıktığı ve onların istenen hayatı yaşadığı inancı yaygın hâle getirilmeye çalışılıyor. Bunu yenme imkânımız var mıdır? Vardır. Elbette kapitalist çark ve onun eğlence dünyası kendine göre bir işleyişe sahip. Beş yıldızlı bir otele gittiğiniz zaman animasyonlar,

müzik, aşırı yeme içme vardır. Eğlence demek tamamen ruhu uyuşturmak ve kendini kaybetmek demek bu sektörde. Tamamen haz budalası hâline getirildikleri zaman insanlar eğlendiklerini düşünüyorlar. Böyle bir anlayışın dünyaya hakim olması hâlinde insanların iç dünyalarının ve iç zenginliklerinin anlamı kalmıyor. İnsanlar iletişemediği zaman çatışmalar, kavgalar çıkabilir. Görünüşte mutlu olmalarına rağmen kendine âşık, narsist, egoist, bencil insanların hâkim olduğu bir dünya ortaya çıkacak, bu çok tehlikeli. Bu dünya kendini yavaş yavaş yok edecek, belki de kıyamet böyle kopacak. Hazzın insanı daha aşağılara çektiği seviyesiz, çok tehlikeli hayvanlar hâline geleceğiz ve gezegenin sonunu getirebiliriz. Özenebileceğimiz, bize numune olacak insanları nereden bulacağız? Burada yapılan hatalardan birini söylemeliyim: birtakım kitaplar yazılıp “Muhterem, bilgin insan böyle yaşamıştı, çocukluğunda da çok olgundu, herkes ona özenirdi, hiç günaha girmemişti.” gibi metinler ortaya konuyor. Bunlar tamamen palavradır. Buna aslında çocuklar da inanmıyor. Bu hikâyeler değil çözüm. Şimdi bu kaygıyı duyan insanlar var. Bizim kültürümüzde de var. Dolayısıyla insan olma sancısını, insanın kendi manevi âlemini yaşamaktaki problemlerini bilen ve daha kemale ermek için mücadele eden insanlar olarak bizden sonra doğanlara örnek olabiliriz. Magazin dünyasını tamamen kötülemek istemem, onların içinde de saygıya değer kişilikler var. Yalnız görünüşe takılıp kalmamak lazım, insanın bir iç âlemi var. Bunları sırf dışarıdan bakarak anlamak her zaman mümkün olmayabilir. Çünkü görünüşte olgun, anlayışlı, ermiş gibi görünen birçok sahtekâr da var. Üzülerek söylemeliyiz ki olgun insan görüntüleri üzerinden insanları sömüren de bir pazar var. Mesela Amerika’da *telepathic community* dediğimiz şifa veren topluluklar var. Sarıklı sakallı bir Hintli etrafında birtakım Avrupalı insanları toplayıp manevi kurtuluşun yollarını göstermek için onları sömürebilir. Huzur veren ilaçlar öneren terapistler var. Farmakolojik bir çılgınlığa, anestezi bir dünyaya doğru gidiş var. Nasıl ameliyat olacak bir insan acıyı duymasın diye uyutuluyorsa, insanlar yaşamın gerçek yüzüyle karşılaşmak için kendini ilaçlarla uyutabiliyor. İnsan olmak acıyı bal eylemekle olabilir. Acıya karşı yüreğimizi açmamız lazım. “Ey ıstırap! Gel beni vur.” İstırap benim muallimimdir. Hayatı her yönüyle karşılayabilecek insanlara ihtiyacımız var. Cesaret insan olmanın en önemli erdemlerinden biridir. Acılarımız bizi güzelleştirebilir.

“Huzur veren ilaçlar öneren terapistler var. Farmakolojik bir çılgınlığa, anestezi bir dünyaya doğru gidiş var. Nasıl ameliyat olacak bir insan acıyı duymasın diye uyutuluyorsa, insanlar yaşamın gerçek yüzüyle karşılaşmak için kendini ilaçlarla uyutabiliyor.”

community dediğimiz şifa veren topluluklar var. Sarıklı sakallı bir Hintli etrafında birtakım Avrupalı insanları toplayıp manevi kurtuluşun yollarını göstermek için onları sömürebilir. Huzur veren ilaçlar öneren terapistler var. Farmakolojik bir çılgınlığa, anestezi bir dünyaya doğru gidiş var. Nasıl ameliyat olacak bir insan acıyı duymasın diye uyutuluyorsa, insanlar yaşamın gerçek yüzüyle karşılaşmak için kendini ilaçlarla uyutabiliyor. İnsan olmak acıyı bal eylemekle olabilir. Acıya karşı yüreğimizi açmamız lazım. “Ey ıstırap! Gel beni vur.” İstırap benim muallimimdir. Hayatı her yönüyle karşılayabilecek insanlara ihtiyacımız var. Cesaret insan olmanın en önemli erdemlerinden biridir. Acılarımız bizi güzelleştirebilir.

İşte eğlence bunun için olmalıdır. Eğlence insanı olgunlaştıran, insana öğreten, insanı kendini ve karşısındakini tanımaya sevk eden bir unsur olmalı. İnsan matematik öğrenirken de eğlenebilir, en sıkıcı bilgileri öğrenirken de eğlenebilir. Öğrenmek ve dünyayı kavramak, düşünmek ve dans etmek, türkü söylemek arasında uçurum yok. Bunlar hep iç içe, biz bunları ayırmışız. Eğlenen insan aptaldır, çatık kaşlı, ciddi biri akıllıdır gibi düşünüyoruz. İnsan yaşamın tadını sorumlulukla çıkarıp eğlenerek öğrenebilir, öğrenerek eğlenebilir. Eğlenmek bir sorumsuzluk, hayattan kaçmak değildir.

TRTakademi: *Eğlence ve medya bağlamında soruna yaklaşırsak, bir şey medyatik olduğu zaman mı sahiçiliğini kaybediyor?*

Ahmet İnam: Evet ama her medyatik olan şey de yalancıdır diyemeyiz. Medyanın mesajını gönderdiği kişilere karşı insan olma sorumluluğu var. Oysa rating almadığınız zaman patronunuz sizi işten çıkarabiliyor. Bu yüzden TRT'ye büyük sorumluluk düşüyor. Seyirciyi eğitime diye bir şey var. Şimdi bizim iş saatlerinde kadın programlarımız var. Ev kadınlarımızın entelektüel bir tarafı olmadığı için basit konular işleniyor. Yemek tarifleri, artistler, şarkıcılar, boyalı şarkıcılar var. Neden böyle olmak zorunda olsun? Teoriye çok kaçmayan, tarihimizi, kültürümüzü öğreten eğlenceli programlar yapabilirsiniz. Neden rating alacağız diye suyuna tirit şeylerle ev kadınlarımızı oyalama yoluna gidiyoruz ki!

TRTakademi: *Bu bir arz-talep meselesi değil mi?*

Ahmet İnam: Bence değil. Arz yaratmamız lazım. TRT bunu yapabilir. Para kazanma derdi olmayan bir zengin de bunu yapabilir. "Ben insanlara onların iç dünyalarını, ilişkilerinde birbirlerine çektikleri numaraları, yalanlarını anlatmak, bunları fark edebilecekleri programlar yapmak istiyorum. Hem estetik hem ahlak açısından insanları daha güzel yapacak programlar istiyorum" diyebilir. Ama böyle yapılmayıp birtakım ideolojilerin dikte edilmesi veya doğrudan doğruya rating kaygısı gütmek tercih ediliyor. Halka bir şey öğretmek, halktan kendini üstün görmek değildir. Mesela bir fizikçi kahvede Mehmet efendiye kuantum fiziği anlatılabilir. Formül yazmadan, onun anlayamayacağı lafları söylemeden, "vay be kuantum bu amca, böyle bir dünyada yaşıyoruz, ne haber?" dedirtebilir. Halkımız bunlara kapalı değil. Halk anlamaz, seyretmez tavrıyla halkla ilişkimizi biçimlendiriyoruz. Bu yüzden de halkla iletişim kuramıyoruz. Onların yaşadıkları dünyanın ufku içinde kalmalarını tercih edip yeni ufuklar kazandırmak istemiyoruz. Hâlbuki insanlara yaşama sevinci verebiliriz. Böyle belgeseller var. Batılılar kendilerine göre yapmış. Biz de kendimize göre yapabiliriz.

TRTakademi: *Batı’da eğlence programları çeşitli kategorilere göre yapılıyor. Türkiye’de vasata mahkûm bir anlayış görüyoruz.*

Ahmet İnam: Gayet uyuşturucu şeyler. Karı koca çıkıyorlar, biri burnunda bardağı taşıyacak öbürü eşlik edecek. Bunlar ne kadar uyuşturucu şeyler. Bana nasıl eğlendiğini söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. Eğlenmek çok ciddi bir iştir. Eğlence insanın oyun oynayan yanından geliyor. Batılının *homo ludens* dediği oynayan insan. Oynamak hayata hazırlanmaktır. Eğlenceyi bir çeşit oyun ve özgürleşme olarak anlıyorum. Hâlbuki bizde eğlence bir çeşit sıkıntı oluyor. Mesela bir kesim insan Bodrum’a gider. Oraya gidilir ve orada ıstırap çekilir. Vazife yapılır gibi oraya gidilir. Çünkü eğlence biraz da sosyal statüdür. Komşular birbirine “Bu yaz nereye gittiniz?” diye sorar ve eğlenmek bir hava atmaya aracına dönüşür. “Biz sizden daha çok eğlendik, aman ne eğlendik ne eğlendik!” Biraz da ironik bir durum Bodrum’a gitmek. Bence eğlenmek için bodruma inilmez göğe çıkılır. Elbette başka bir Bodrum da var. Ancak insanların talimata uyar gibi “Hadi eğlenmek için Bodrum’a gidiyoruz.” demesi tuhaf. Eğlenmek yaşamın sıkışmışlığından kurtulma ihtiyacı gibi görülüyor. Bu yüzden tatile gidiliyor. Kendini tazeleme ve hayata kaldığı yerden devam etme. Batı’da da böyle. Bir pazartesi sendromu diye bir şey var. Cumartesi, pazar günleri eğlenilir, pazartesi günü “Eyvah işe gideceğiz” denilerek ıstırap çekilir. Oysa eğlenmeyi kesinlikle bir alışkanlık hâline getirmemek lazım. Ben eğlenmenin çok programlı yapılabileceğini düşünmüyorum. O zaman vazifeye dönüşüyor. Çok önceden beş yıldızlı otelde yer ayırtmak, Spa, havuz, masaj, müzik beklentisi eğlencenin kendiliğindenliğini öldürüyor. Eğlencenin tabiiği vardır. “Hadi arkadaşlar saat sekizde gidip göbük atıcaz,” diye program yapılmaz. Göbük atmak kendiliğinden olmalı. Yolda yürürken bir müzik duymak, içimizden bir yaşama sevinci, “Hadi oynayiverelim”, böyle bir şeydir eğlenmek. Çok planlı programlı, vazife yapar gibi, “Şu uçakla gidiyoruz, bu uçakla dönücez, orayı görücez, burayı görücez, yaylaya çıkacaz,” onca telaş, koşuşturma içerisinde orada ne görüyoruz, ne anlıyoruz? Çünkü orada ruhlar serbest değil, özgürleşmiyor insan. Nasıl başka Bodrum varsa başka eğlenme şekli de var. Eğlenmek için tebdil-i mekân yapılıp belli yerlere, belli otellere mi gidilir, yoksa oturduğumuz yerden de hayat bir eğlence hâline getirilebilir mi? İnsanların bir araya gelip buluşması, bir muhabbetin sağladığı kalp huzuru ve insan olma zevkini hangi eğlence sektörü bize verebilir? Bizim insanımızın muhabbet meclislerinde kazandığı insan olma özellikleri, yaşadıkları tecrübe... İnsanın insana verebileceği şey muhabbetir. Ondandır yararlanmayı bilmiyoruz. Eğlenmeyi kendini unutmak olarak anlıyoruz. Sabaha kadar tepinmek eğlenmek zannediliyor.

TRTakademi: *Medyanın böyle bir sunum yapması iş yapar mı?*

Ahmet İnam: Yapmayabilir. Ama siz yapmaya başlayınca inanılmaz bir ilgi de görebilirsiniz. Ve diğer rating budalası kanalları değiştirebilirsiniz. “Buna da ilgi varmış” deyip şaşırıp kalabilirsiniz. Bunu denemek lazım. Yeni programlar, projeler yapan şirket ar-geleri gibi aramak lazım. Farkında değiliz ama birkaç kuşak sonra manevi dünyamız çok yara alacak. Başka kültürlerin tahakkümü altına gireceksin. Kendini Amerikalı sanan bir sürü insan yaşıyor Türkiye’de. Adına dünya vatandaşı diyorlar. Böyle bir şey olamaz. Önce kendi vatanının vatandaşı olacaksın, sonra dünya vatandaşı olursun. Maneviyat ve mensubiyet kaybolmuş. Bunlar boş laflar gibi görünüyor ama değil, çok sahici şeyler. Bir ülkenin ekonomisi ne kadar sahici ise maneviyatı da o kadar sahicidir. Ekonomi batabilir yine düzlüğe çıkarsın ama maneviyat batarsa her şeyi kaybedersin. Kredi borcu alıp düzeltileceğin bir durum değil. Bir de bu maneviyat sakallı adamları ekrana çıkararak sağlanabilecek bir şey değil. Maneviyat oyun oynayarak elde edilir. Çocuk camiye gidecek orada oyun oynayacak, orada var olacak. “Yanacaksın, öleceksin” derseni beni korkutursun.

TRTakademi: *Sevdiğiniz bir filozoftan, Nietzsche’den bir soru. Televizyon ekranlarında hep kazanan insanlar sunuluyor. Oysa Nietzsche hep kaybeden insanı, o insanın derinliklerini anlatır.*

Ahmet İnam: Hayat sürekli kazandığımız bir süreç değil ki! Bilim tarihine bakın, birtakım insanlar hep teoriler bulup üretiyorlar. Hâlbuki bir sürü deney yapmış başaramamış binlerce bilim insanı var. Bize, büyük insanları da öyle anlatıyorlar. Hiçbir kusuru hatası yok gibi. Hiç gerçekçi değil. Şimdi bizdeki korku şu: o muhterem insanı insan olarak anlatsam ayıp olur. Lisede matematik hocam vardı, tahtada bütün problemleri çözerdi. Ben hiç sevemedim o hocamı. Hoca dediğin ıstırap çekecek problem çözerken, ben de diyeceğim ki: “Vay be, hoca düşünüyor. Bana benziyor, çözemiyor.” Baba örneğinde olduğu gibi. Babamın zaaflarını görmem babamın değerini düşürmez ki! Babam o benim!...

TRTakademi: *Görünmek üzerine bir soruyla devam edelim. Mutlu ve güçlü görünmeye çalışıyoruz. Buna kendimizi mecbur hissediyoruz. Belki de sorun hayatın kendisinde. Mutlu olunabilecek bir hayat yok karşımızda. Ne dersiniz?*

Ahmet İnam: Hayat bize verilen bir şey. Ama o verilen üzerinde bizim de yapabileceğimiz var. Bize verilen malzemeyi ve sunulan imkânları dönüştürme imkânımız var. Öncelikle mutsuzluk ahlaksızlıktır. Mutluluk da eğlence gibi bir şey. Bizim şöyle bir problemimiz var: Bazı kavramların yerleşik anlamlarına takılıyoruz. Mutluluk bir karakterdir, hâl değildir. Bugün kuru fasulye yedim mutluyum, terfi aldım mutluyum, kalbimde problem yokmuş mutluyum. Bir olay ardından duyuy-

lan bir duygu değildir. Kadim Yunan kültüründe mutluluk kelimesi insanın içinin iyi olması demektir. Başımıza bin bir bela gelebilir ama ben mutlu bir insan olabilirim. Ağlayabilirim, acı çekebilirim ama mutluyum yaşama hâlâ sarılıyorum demektir, mutluyum lanet etmiyorum, şükrediyorum demektir. Bela bizim öğretmenimizdir, yaşama küsmek, sürekli olarak alacaklı olduğumuzu düşünmek demektir. Kendini sürekli haksızlığa uğramış, hakkı verilmeyen, mazlum rolüdür bu. Bu durum insanın kendini geliştirmek için sıkıntıya sokmamasına yol açıyor. Çünkü mazlum psikolojisinin şöyle bir tehlikesi var: Kendini hep haklı hissediyorsun. Bize hayatı lütfeden güce şükrederek borcumuzu ödemedi alacaklı olduğumuzu düşünüyoruz. Televizyonda eğlenen insanlara bakıp “Şu hayatta bir türlü eğlenemedim,” demek de böyledir. Neden kendini eksik hissediyorsun da televizyonda gördüğün artistler gibi olmak istiyorsun? Kendi eğlenme imkânımızı yaratabiliriz. Zaten bunu yapamıyorsan kapitalist çarkın bir dişlisi olursun. Zaten giyim kuşam tamamen onların piyasasında. Onların istediği gibi giyiniyorsun, onların istediği gibi eğleniyorsun. Eskiden şerbet vardı, şimdi coca-cola içiyorsun. Şimdilerde Osmanlı şerbeti keşfedildi, sektör satabileceği ne varsa pazarlıyor. O sektör benim kendi maneviyatımı bulacağım bahçeleri bana açabilir, açsın. Bu dönen büyük düzene nasıl bir itirazımız olabilir? Var itirazımız ama bu düzenin küçük kıvılcımlarla günün birinde daha yaşanması bir düzene döneceği gibi bir inancım var. Küçük adımlardan korkmamak lazım, büyük değişikliklere yol açabilir.

TRTakademi: *Bu bağlamda geçmişte fazla geriye gitmeyen ama tüm dünyayı kuşatan sosyal medya ve birey ilişkisini sormak istiyoruz. Sosyal medya aydınlanan, bireyselleşen insanların aradığı ve bulduğu yeni cemaat mi?*

Ahmet İnam: Sanmıyorum. Bir süre insanlar öyle hissetse de kalıcı olacağını sanmıyorum. Kalıcı olan şey yüz yüze ilişkilerdir. İnsanların sosyal medyadaki mesajlar üzerinden kendilerini bir yerlere ait hissettiklerini değil de zaten bir yerlere ait hissettikleri için o mesajları paylaştığını söyleyebilirim. Evet insanlar gerçek hayatta katlandıkları birçok şeye siber âlemde katlanmak zorunda değiller. Sevmeseniz de komşunuzu görmek zorundasınız, diğer yandan sosyal mecralarda istemediğiniz birini engelliyorsunuz ve onu görmüyorsunuz hatta o size dair hiçbir şeyi göremiyor. Muhatap olmak istemediğiniz kişiyi sanal dünyanın dışına itebiliyorsunuz, bu doğru. Ancak yüz yüze ilişkilerin (eskiler ru be ru derdi) yerine hiçbir şey geçemez gibi geliyor bana. İnsanlar bir gün gelecek birbirlerini ekranda görecekler, mesajlarıyla yaşayacaklar. Oysa mekân paylaşımı, yüz yüze ilişkiler, belki birbirlerine dokunarak, bunların yerine hiçbir şey geçemeyecek. Sanal âlemin gerçek âlemin önüne geçebileceği belki ütopyalarda veya distopyalarda bir kâbus gibi anlatılıyor olsa da bana öyle gelmiyor. Yüz yüze ilişkilerin yerini tutamayacak, bir

süre sonra o dağılır gider. Veya o zaman şizofrenik insanlar çıkacak, orada sanal hayatta farklı, yarılmış kişilikler olacak.

TRTakademi: *Ekranda görünen hayatlar gerçeği yansıtmıyor, medyatik kahramanlar ekrandaki gibi yaşamıyorlar denilse de pop ikon dediğimiz kahramanların kitleler üzerindeki gücü azalacağına giderek artıyor. Örneğin Türkiye’de pop starların, dünyada One Ditection grubunun çocuklar ve gençler üzerindeki etkisi her geçen gün artıyor. Göremediğimiz bir nokta mı var, yoksa daha beklememiz mi gerekiyor?*

Ahmet İnam: Henüz bu sektör doyuma ulaşmadı da ondan. İnsanlar bu tip var olmayı (sanal vücudiyeti) deneyecekler, deneyecekler ve tüketecekler. Bu sürüp giden bir şey değil, bu bir patlama. Belki de bu değişecek zaman içerisinde. Ne zaman olacağını söyleyemem ama bu bir dönme noktası olduğu gibi bir düşünce var. Nerden çıkarıyorum bunu? Bir sezgi belki, Batılının *wish wulking* (bu kavramı Gülşah’a soralım) dediği durumun gerçekleşeceğine inanıyorum. Çünkü bu yaşanası bir dünya değil.

TRTakademi: *Eğlenme şeklimiz kent kimliğiyle birlikte değişti. Sokaktan AVM’ye geçtik. Saklambaçtan playstationa. Kahveden cafeye, radyodan music box’a sosyal hayatımızda ciddi bir evrim yaşıyoruz. Kent kimliği, yeni eğlence mekân ve imkânları düşünce dünyamızı nasıl etkileyecek?*

Ahmet İnam: Kültürümüzü ve tarihimizi düşündüğümüzde bu yeni oluşumu korulacak bir oluşum olarak görmemek lazım. Teknolojinin ilerlemesiyle bir şekilde böyle bir durum ortaya çıktı. İnsanlığımızı, değerlerimizi, kimliğimizi kaybediyoruz şeklindeki sürekli feryatlarımız bu yeni oluşuma gerçekçi bakışın sonucu olamaz. Bu, insanın bir yüzüdür. Artık hayat bize bu şekilde (sanal âlemlerle) kendini gösteriyor. Yapılacak şey soğukkanlılıkla bunların manasını anlamaktır. Ne oluyoruz? Artık hiçbir şey olmamış gibi eskiye dönme imkânımız yoktur. Bazı çevrecilerin dediği gibi “Bütün fabrikalar ortadan kalsın”, “Çadırlarımızı kuralım, önünde soğan salatalık yetiştirelim”, “Teknolojiyi ortadan kaldıralım”, bu mümkün değil. Burada insana yakışan duruş bu oluşumu anlamaktır. Ne oluyor? Bu olup biten bizi köklerimizden sökemez. Gereksiz telaşa lüzum yok. O telaş kendi varlığımızı tanımada, keşfetmede bize zarar verir. Ne olduğunu anlayıp ona bakmak gerekir. Batılı bunu

“Kendi manevi bahçemizi, alanımızı hazırlamamız lazım. Bu çok zor. Çünkü bizim coğrafyamızda kıyametler kopuyor, büyük katliamlar, facialar yaşanıyor. Yine de yapabiliriz.”

yapmaya çalışıyor. Teknolojinin geldiği bu noktada ne yapmamız gerekiyor? Mesela Heidegger bu düşünürlerden biridir. 20. yüzyılın ikinci yarısında bunun felsefesini yapmış. Levinas kendi kültüründen çıkarak bunu yapmaya çalışmış. Bizler de kendi kültürel köklerimizden yola çıkarak bu olup biteni yorumlayabiliriz. Bu olup bitenin altında kalmayız, korkmamak lazım. Bir silindir geliyor, bizi ezip geçecek, değil. Kendi varoluşumuzun silindiri ile bunu durdurabiliriz. Kendi varoluşumuzu sağlamak için bu olup biteni kendi tarafınıza nasıl çekebiliriz, bunu yapmak lazım. Mesela Heidegger'in önerisi tefekkürdür. Tefekkür eden insanlara ihtiyacımız var. Eğlenceyi, medyayı, sanal âlemi kendi kültürümüzün köklerinden yola çıkarak farklı yorumlayacak güçlü insanlara ihtiyacımız var. Gençleri bu yönde teşvik etmeliyiz. Kendi manevi bahçemizi, alanımızı hazırlamamız lazım. Bu çok zor. Çünkü bizim coğrafyamızda kıyametler kopuyor, büyük katliamlar, facialar yaşanıyor. Yine de yapabiliriz. Yurt dışında eğitime giden Türkleri, onlar gibi düşünen ve anlayan kişileri buraya getirmekle olmuyor. Köklerini fark etmiş, Batılının kök anlamında *arche* diyor ya, *archesini* fark etmiş insanların düşünme gücüne ihtiyacımız var. Mana tefekkürü diye bir şey var. Maalesef bu konuda çok zayıfız. Bakın eğlenmeye sorumsuzluk gibi bir bakış vardır. Benim Nietzsche'den öğrendiğim böyle değildir. Veya Yunus'tan. Mesela Yunus Emre'nin ironisi ve neşesi müthiş bir şeydir. Mümin neşeli bir insandır. "Şarkı söylüyor ne ayıp bir şey", "Göbek atıyor ne ayıp bir şey." Hayır böyle değil. İnsan olmanın bir parçasıdır. Gülmekten, eğlenmekten neden korkacağız ki! İnsana olan saygımızı yitirmedığımız sürece bunun bir tehlike olduğunu sanmıyorum. Hür düşünceye tahammülümüz yoktur ama kültürümüzün şifasının oradan geleceğini düşünüyorum.

Evet kent ortamında bir AVM kültürü doğdu, doğru ama bu geçici bir şey. İnsanlar bunu tüketecekler. Şu anda böyle bir hayatın konforuna kendilerini bırakmış olabilirler ama içlerinden bazılarını bu kesmeyecek. Rahatsız olacaklar ve başka yerde toplanacaklar. İnsanlık toplanma ile mümkündür. Camide cem olmamız gibi. Bizim toplanma alanımız AVM olamaz. Evet bu gidişten rahatsız olabiliriz ama bu gidiş öldürücü ve yok edici bir gidiş değil. Bir süre sonra AVM'ler başka bir şeye dönüşecek. Neden? Çünkü insanı insan kılan ve onun maneviyatını geliştirecek potansiyeline çok uygun yerler olduğunu düşünmüyorum. Kapalı alan oldukları için değil. Sürekli bir şeylerin satıldığı, teşhir edildiği, sıradan filmlerin sinemalarda seyredildiği, manevi bereketin olmadığı ortamlar. Buralar insanı kurutur, hatta bu kuruma birkaç yüzyıl sürebilir. Ama bu insanın nihayeti anlamına gelmiyor. Bu yüzden ümitvar olmak lazım. Ümitsiz olmamak lazım; çünkü ümitsizlik de bu düzenin bize dikte ettiği bir şeydir. Herkes AVM açabilir ama parası olan biri AVM diye bir bahçe açabilir. Eskilerin teferrüç dediği bir kavram vardır. Bu bahçede başka bir hayat şekli de doğabilir. Hayat bize dikte edilenle sınırlı olmayan bir şeydir. Bizim sandığımızdan çok fazladır. Bütün kentte çirkin binalar olabilir; ama

bizim bir yerde yine de bir bahçemiz olabilir. Dünyanın günün birinde cennet olacağını elbette söyleyemeyiz. Sıkıntılar elbette olacaktır; ama sıkıntılarının da bir özelliği vardır. Öyle insanlar vardır ki sokakta onları görünce karamsar olduğunuzdan utanabilirsiniz. Bedbin değil nikbin olmak lazım. Bedbin olmak günahdır ve kolaydır da. Üzülme rahatlatıcı bir şeydir aynı zamanda. Kendinizi dipteyim psikolojisiyle avutursunuz. Gülmekten korkarız biz. Gülünce başımıza felaket gelecek zannederiz. Burada dinî faktörler de devreye giriyor bazen, ama ben böyle düşünmüyorum. Bir Müslümanın güler yüzlü olması mümkündür. İslam selamdır, teslimiyettir. Böyle güzel bir dinin mensubu neden mustarip olsun? Mutsuzluk kader değil bir yaşama beceriksizliğidir. Mutluluk nedir? Mutluluk içinizin gücünün sağlam olması demektir. Yaşamak bir oyundur. Oyunu ve eğlenceyi sorumsuzluk addedemeyiz. İnsan bir bütündür. Nefsi köreltmeye çalışmak yanlıştır. Nefse tanışıp nefsi insan olma yoluna katmamız lazım. Şeytan da lazım bu hayatta. Melektir nihayetinde.

Evet bu kadar sanal, bu kadar medyatik bir ortamda kendin olmak zor. Ancak medyaya karşı medyayla mücadele edilir. Medyanın içinde karşı medya olamaz mı? Sanal âlemde sanallıkla mücadele eden antisanal bir ortam olamaz mı? Eğlence anlayışımız değişebilir, medya da buna hizmet edebilir. Bunun için düşünebilen, buluş yapabilen insanlara ihtiyacımız var. Yeni yaşama imkânları, eğlenme, haberleşme imkânları olan projeler geliştirebilecek dinamik insanlar. Bu da kaçınılmaz olarak bizi çok sesliliğin gerekliliğine getiriyor.